

Siyasal Partiler: Kurumsallaşma, Demokrasi ve Reform

Ersin Kalaycıođlu
Sabancı Üniversitesi

Siyasal Parti Reformu: Kurumsallaşma ve Liderlik

Siyasal parti: Halkın desteği sayesinde siyasal iktidarı kullanarak kamu hayatını denetlemek ve düzenlemeye talip olan bir kuruluştur.

Demokratik bir rejim içinde siyasal parti örgütlenmesi üç temel etki altında belirlenir:

1. Parti'nin dünya görüşü
2. Parti'nin seçim kampanyalarında kullandığı yöntem ve teknikler
3. Parti'nin yansıttığı çıkarlar

Örnek I: Liberal bir partinin, televizyonları kullanarak ve birkaç büyük zenginden alacağı yüksek mali destekle seçim kampanyasını yöneteceği durumlarda bir **kadro partisi** görüntüsü alması beklenmelidir.

Örnek II: Sosyal Demokrat bir partinin, çalışanların yoğun yaşadığı mahallerde yüzyüze propagandaya dayanan bir seçim kampanyası yürütebilmesi için çok sayıda parti üyesi ve parti üyelerinin yaptığı çalışmalar ve mali katkılara dayanan bir **kitle partisi** olması zorunludur.

Siyasal Parti Reformu

Demokrasilerde siyasal partilerin temsil ettiği ideolojiler ve çıkarların farklı olması doğaldır. Demokrasi farklılıkların ve aykırılıkların (*dissent*) mümkün olduğu bir çoğulcu (*pluralist*) ortamda yaşar.

Demokratik bir rejimde siyasal partilerin de temsil ettiği ideoloji ve çıkarların farklılığı seçim yoluyla hükümete yansır.

Seçmenin desteğine talip olanlar ona farklı ideolojiler ve farklı çıkarların önerdiği farklı siyasaları (*policy*) sunacaklardır. Seçmenin seçim sandığında yapacağı tercih de bu farklı politikaların ve onları uygulamayı öneren farklı liderler ve onların yakınlarının arasında olacaktır.

Siyasal Parti Reformu

O zaman:

1. Bu farklılıklar siyasal parti örgütlenmesine yansımak durumundadır. Farklı dünya görüşüne sahip olan partiler, bu farklılıklarını siyasal parti örgütü içinde hayata geçireceklerdir.
2. Seçmenler bu parti örgütlerinin kendilerini nasıl yönettiklerini görerek onlara üye olacak veya olmayacak, onlara güven duyacak veya duymayacaktır. Bu algı ve tutumlarını da oylarına yansıtmaları beklenecektir.
3. Dolayısıyla, demokrasinin gereği olarak siyasal partilerin farklı örgütlenmeleri olmak zorundadır. Bu partiler farklı biçimlerde yönetilmek ve iç işleyişlerinde farklı biçimde var olmak zorundadırlar.

Siyasal Parti Reformu

Demokraside farklı partilerin farklı örgütlenmelerine olanak verilmesi esas olmalıdır.

Silahlı mücadele öngörmedikleri, şiddete başvurmadıkları ve bunun gereğini yapmaya kalkmadıkları sürece, her siyasal parti örgütü kendi dünya görüşünün ve yönetim anlayışının bir timsali olacak biçimde örgütlenmelidir.

Örnek I: Karizmatik lider partisi konumundaki bir partide liderin dediğinin olmasını sağlayan bir disiplin, bir itaat ortamı kurulabilmelidir.

Örnek II: Demokrasinin partisi olduğunu iddia eden bir partide üyelerin etkisi ve gücünü partinin işleyişine yansıtmaları düzenli ve hakça yapılan parti içi seçimlerle gösterilebilmelidir.

İlk örnekteki partide her seçimde aday listesini liderin yalnız başına belirlemesi doğaldır. İkinci örnekte de seçimlerde aday olacakların listesinin tüm üyelerin katılacağı hakça yapılan önseçimlerle belirlenmesi doğaldır.

Siyasal Partiler: Kökenleri (1983 -)

Partilerin Kökenleri

Parti Kurucuları

Partiler

i. Karizmatik Liderler

Turgut Özal
Bülent Ecevit

ANAP
DSP

Recep Tayyip Erdoğan

AKP

ii. Eski Parti Seçkinleri

SODEP (eski CHP 1923-1982)
SHP (birleşme HP – SODEP)
CHP (1992 ve sonra birleşme SHP)
FP (eski RP)
HADEP (eski HEP)
DTP (eski HADEP)

iii. Eski Lider ve Yönetim Kadrosu

DYP (eski AP)
RP (eski MSP)
SP (eski FP)
MÇP (eski MHP)
MHP (eski MÇP)

iv. Eski Hizip / Baskı Grubu

HEP

v. Milli Güvenlik Konseyi

MDP ve HP

Siyasal Partiler : Örgüt Yapısı

Siyasal Partilerde Örgüt İçi Gruplaşmalar:

Çok hizipli : ANAP (1983 - 1991), CHP (1995 - 1999)

İki hizipli : FP, DYP (1993-1998), AKP (2001 – 2007), DTP

Tek hizipli : RP, MHP, HADEP, DYP (1998 -),
CHP (2000 -), ANAP (1991-)

Karizmatik

Lider : DSP

Siyasal Parti Reformu

Partilerin idari yapılanmasını ayrıntılı ve tekdüze olarak belirleyen bir düzenleme demokrasi ile bağdaşmaz.

Partilerin idari yapıları ve örgüt çalışmalarını dernekler yasasında belirlenen hükümlerle düzenlemek yeterlidir.

Ancak, siyasal partilerin akçalı işlerinin belirli bir düzen altına alınması tüm demokrasilerde mevcut olan bir uygulamadır. Aksi, halde büyük yolsuzluklara kapı aralanmış olur.

Partiler için bir “**Finansman Yasası**” yapılmalı, belirli harcamaların yapılması bu yasa ile imkansız hale getirilmeli, diğer mali etkinlikleri de olabildiğince şeffaf hale getirilebilmelidir.

Seçmen oy verirken hangi partinin hangi mali kaynaklardan yararlandığını bilerek oy vermelidir; çünkü seçimden sonra o siyasal partinin hangi çıkarların hizmetinde olacağını en iyi göstergesi budur.

Siyasal Parti Reformu

Sonuç:

Türkiye'deki siyasal partiler yeni kurulmuş olan, henüz ilk liderlerini ya yeni değiştirmiş, ya da değiştirmemiş olan bir niteliktedir. Bu durumda bu **partileri kurumsallaşmış olarak kabul etmek zordur.**

Yapılan mevzuat düzenlemelerinin “**kurumsallığın az, liderlerin kişiliklerinin öneminin çok**” olduğu bir ortamda çalışacağı göz ardı edilmemelidir.

Bu açıdan Türkiye'deki partilerin halen **Michels'in “Oligarşinin Tunç Yasası”** adıyla anılan yasasına uygun olarak çalışmaya devam edeceklerini düşünmemek için bir neden bulunmadığını da öne sürebiliriz.